

14-АПТА. КИІМ – АДАМ КӨРКІ.

Лексикалық тақырып: Киім – адам көркі. Коммуникацияға қатысу: киім мен сән үлгілері. Өзіне қажет киімді, өлшемді сұрай білу, киім атаулары, ұлттық киім атаулары.

Грамматикалық тақырып: Етістіктің шақ формалары. Нақ осы шақ. Нақ осы шақтың болымсыз түрі. Қалып етістіктерінің қолданысы

ГРАММАТИКАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕМЕ

Етістіктің шақ формалары іс-әрекеттің қай мезгілде орындалғанын білдіреді. Нақ осы шақ іс-әрекеттің нақ осы сөйлеп тұрған уақытта орындалып жатқанын білдіреді. Ол негізінен төрт қалып етістігіне (отыр, жатыр, тұр, жүр) жіктік жалғауы жалғануы арқылы (мыс.: *отырмын, жүрсің, т.с.с.*) немесе негізгі етістікке жіктік жалғауы жалғанған осы төрт қалып етістіктерінің бірі тіркесіп келуі арқылы (мыс.: *жазып отырмын, келе жатырсыз, т.с.с.*) жасалады.

ТЫНДАЛЫМ-АЙТЫЛЫМ

1-тапсырма. Талқылауға арналған сұрақтар:

1. Киім – адам көркі дегенді қалай түсінесіз?
2. Киім бірінші қажетті зат па?
3. Талғампаз адам деп қандай адамды айтамыз?
4. Сізталғампазсызба?
5. Қазіргі танымал сәнгерлер туралы не айта аласыз?

ЖАЗЫЛЫМ

2-тапсырма. Берілген сөз тіркестерін аударып, сөйлем құрастырыңыз.

Шүберек, талғам, ұстаным, үйлесім табу, реңді, дене бітімі, белдемше, тұрақты, жеңді көйлек, ыңғайлы, қатпар, желбіреуіш, шілтер, желбіршек, сәнді киім, үздік бренд, белдік, дорба, иіссу, көзілдірік, ақша, қаржы, әтір, бұйым, тосын сый, сымбатты.

ОҚЫЛЫМ-АЙТЫЛЫМ

3-тапсырма. Мәтінді оқып, өз ойыңызбен толықтырыңыз.

Киім – адам көркі.

Талғамы жақсының таңдауы жақсы.

Мақал.

Киім – адамның денесіне киюге арналған бұйым, жасанды жамылғы түрлері. Киім адамды қоршаған ортаның, табиғаттың түрлі әсерлерінен

қорғайды. Оның тұтыну мәнімен бірге ғұрыптық және белгілі бір мақсатқа қызмет ететін маңызы бар. Жақсы киінуге ұмтылатын кісіге жинақылық, тазалық қасиеттер тән болу керек.

Адам көркі - шүберек, ағаш көркі – жапырақ. Әр адамның өзіндік киіну ерекшелігі бар. Киіну адамның талғамынғана көрсетпейді, сонымен бірге оның мінезі, көңіл-күйі, ұстанымынан да хабардар етеді дейді стилист мамандар.

Кейде қызығып киім сатып аламыз, ол киім басқа киімдермен үйлесімтаппай, гардеробтан орын алып тұрады. Сондықтан әр адамның өзінің базалық гардеробы болуы керек. Базалық гардеробқа жататын киімдер бейтарап реңді, бір түсті және классикалық пішінді болғаны дұрыс. Сол кезде барлық киімдер бір-бірімен жақсы үйлесім табады. Негізгі гардероб адамның күнделікті өмір салтына, дене бітіміне қарап қалыптасады.

Көйлектің, шалбардың, жакеттің, белдемшенің тіпті аяқ киімнің де базалық гардеробта болуы тиіс түрлері бар. Сонымен бірге киімдердің түсі де басты назарда болсын. Себебі әр адамның өзінің түсі бар. Адам көзінің, шашының, терісінің түсімен ерекшеленеді. Бұл – біздің табиғи түсіміз.

Киімде бірнеше стильдер болады: классикалық, спорттық, романтикалық және фольклорлық. **Классикалық стильге** салыстырмалы түрде тұрақты, сән әлеміндегі өзгерістерге онша беріле бермейтін барлық киім түрлері кіреді. Ерлердің классикалық киімдеріне костюм-шалбар немесе тек шалбардың өзі, жакет – костюм, ағылшын пальтосы, әйелдердің классикалық киіміне жеңді көйлек жакетімен, белдемше кіреді. **Спорттық стиль** – демалыста, спортпен айналысқанда, саяхатқа шыққанда киюге ыңғайлы киімдер. Спорттық киімдер: күртеше, жейде, әр түрлі ұзындықтағы және әртүрлі әрленген белдемшелер, комбинезондар, джинсы киімдері. **Романтикалық стильдің** ерекшелігі қатпарлар, желбіреуіштер, шілтерлер, банттар, желбіршектер жиынтығынан тұрады. **Фольклорлық стиль** (этникалық) ұлттық сипаттағы осы заманғы киімдер. Бұл стильде ұлттық ою-өрнектер, кестелер, қол жұмысының көптеген элементтері, жоғары технологиялық әдістер кеңінен пайдаланылады. Фольклорлық стильді көбіне *кантри стиль* деп атайды. Талғамы жақсының таңдауы жақсы екені рас. Десе де, талғам туралы дауласуға болмайды. Ал, Сіз қандай стильді, қандай түсті ұнатасыз?

(Қазақ тілі оқу құралы (техникалық жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған)
К.О.Жекеева–Алматы:АЭЖБУ,20149.–85-б)

4-тапсырма. Киімге қатысты тыйымдар және ырымдармен танысыңыз.

- Киім кию оң қолдан басталады.
- Қыздарға ер баланың киімін киюге болмайды.
- Шалбарды және етікті отырып киеді.
- Киімнің жағасын басуға болмайды.
- Бас киімді тебуге, лақтыруға, теріс киюге болмайды.

- Бас киімді босағаға емес, төрге іліп қояды

5-тапсырма. Мәтінді түсініп оқыңыз. Өз ойыңызбен жалғастырыңыз.

Қазақ халқының киім-кешегі – ұлттық, тұрмыстық және рухани мәдениеттің бағалы ескерткіштерінің бірі. Одан қазақ халқының ұлттық ерекшеліктері, мәдени дәстүрлері, эстетикалық талғамы анық байқалады. Киімнің тігілуінен халық тұрмысының жай-күйі, мәдениетінің қалыптасуы, ғасырлар бойы жинаған еңбек тәжірибесі көрінеді. Ұлттық киімдер сәндеп кестеленеді, зергерлік және басқа әшекей заттармен әдіптеледі. Халық шеберлерінің көптеген қолтумалары өнердің өлмес туындыларына айналды. Бұлар – қазақ халқының мәдени қазынасы.

Қазақ халқының киімдері жас шамасына қарай ерекшеленген. Жастар киімі ою-өрнекті, қызыл-жасылды болса, үлкендер киімінде өрнектер болады. Киім-кешек үшін негізінен малдың жүні мен терісі пайдаланылады. Сонымен бірге сән-салтанатқа арнап ерекше құнды материалдан тіктіретін болған. Қазақтың киім-кешектеріне: тақия, бөрік сәукеле, шапан, тон, камзол, бүрмелі көйлек, етік т.б жатады. Бұл киімдер түр-түрге бөлінеді.

Сырт киімдер: шапан, тон, тұлып, тымақ, етік, саптама етік.

Сулық киім: шекпен.

Бір киер: той-думанда киетін қымбат материалдан сәнді етіп тігілген киімдер.

Ішкі киімдер: көйлек, қамзол, кәзекей.

Қазақ халқы бас киімді аса қадірлейтін болған. Бұл баскиімдер екіге бөлінеді: Ер адамдарға, әйел адамдарға арналған. тақия, бөрік, тымақ, қалпақ.

Әйел адамдарға: тақия, сәукеле, бөрік, орамал, кимешек.

Сәукеле ең сәнді, күрделі баскиім. Сәукеле – қалыңдықтың баскиімі. Оны той өткенше киетін болған. Сәукеленің төбесін асыл тастармен, алтын, күміспен әшекейлейтін болған.

Тымақ пен бөрікті аң терісінен, сеңсеңнен жасап, барқыт пен атласпен тыстаған.

<http://www.ustazim.kz>

ЖАЗЫЛЫМ

6-тапсырма. «Киім ательесі» тақырыбына сұқбат құрастырыңыз.

7-тапсырма. «Бас киім кию» әдісі. Ұлттық бас киімдеріне қарай мемлекеттерді анықтаңыз. Ғаламторды, оқу құрадарын пайдалана отырып, аталмыш елдердегі әлемдік мұраларды жазыңыз. Мұралардың ерекшелігі мен маңызына қысқаша сипаттама беріңіз.

Кестені толтырыңыз.

Ұлттық баскиімдер	Мемлекеттер	Әлемдік мұрала	Сипаттама
-------------------	-------------	----------------	-----------

		p	
1	2	3	4
			
			
			

8-тапсырма. Өтілген тақырыпқа таныстырылым дайындаңыз (презентация). Тақырып: «Ұлттық сән үлгілері».